

UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI
TRADIȚIE ȘI EXCELENȚĂ

UBBFSEGA
Universitatea Babeș-Bolyai | Facultatea de Științe Economice și Gestionarea Afacerilor

Str. Teodor Mihali nr. 58-60
Cluj-Napoca, RO-400591
Tel.: 0264-41.86.52-5
Fax: 0264-41.25.70
econ@econ.ubbcluj.ro
www.econ.ubbcluj.ro

TEZĂ DE ABILITARE

**Cererea de asigurări de viață la nivel de
individ și la nivel macroeconomic**

Simona Laura DRAGOȘ

Cluj Napoca

2019

REZUMAT

Această teză de abilitare sintetizează activitatea mea de cercetare după susținerea tezei de doctorat în anul 2004 la Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj Napoca în cotutelă cu Universitatea din Orleans Franța, în domeniul Finanțe.

Prima parte a tezei cuprinde aplicații care analizează rolul factorilor economici, socio-demografici, comportamentali și instituționali asupra cererii de asigurări de viață, din două perspective: la nivel macroeconomic și la nivel de individ. Această parte este grupată în trei secțiuni: **Secțiunea A:** Determinanți instituționali ai cererii de asigurări de viață; **Secțiunea B:** Rolul factorilor socio-economici și a gradului de cunoaștere în asigurări asupra cererii de asigurări de viață în țările emergente; **Secțiunea C:** Analiza factorilor socio-demografici și comportamentali în asigurări de viață și pensii private la nivel de individ.

Secțiunea A include contribuții aplicative privind efectul factorilor instituționali asupra pieței de asigurări de viață din Uniunea Europeană, utilizând regresii pe date transversale (cross-section) și efecte spațiale, precum și date de panel.

Prima parte a secțiunii A este intitulată *Rolul factorilor instituționali asupra cererii naționale de asigurări*. Este realizată o trecere în revistă a literaturii economice privind factorii de influență ai cererii, pentru a evidenția diferențele dintre cele două linii de asigurări: viață și non-viață. Acest studiu analizează determinanții instituționali ai cererii de asigurări utilizând modele de regresie multiplă OLS pe un eșantion de 31 de țări europene. Estimațiile econometrice arată că nivelul de corupție al unei țări este decisiv pentru dezvoltarea asigurărilor generale. Pentru asigurările de viață libertatea afacerilor, libertatea fiscală și cheltuielile guvernamentale sunt cele mai relevante variabile explicative. Studiul scoate în evidență mecanismul prin care factorii instituționali care s-au dovedit a fi semnificativi influențează densitatea asigurărilor dintr-o țară.

A doua parte a secțiunii A este intitulată *Factori instituționali și culturali pe piața asigurărilor de viață din Uniunea Europeană*. Pornind de la ideea că există interacțiuni în Uniunea Europeană, am utilizat econometria spațială pentru a evalua apariția β -convergenței absolute, condiționale sau de club pe piața asigurărilor de viață din UE. Densitatea asigurărilor de viață a fost folosită ca proxy pentru dezvoltarea pieței asigurărilor de viață în analiza noastră care vizează cele 27 de țări ale UE, pe perioada 2002-2014. Regresia spațială a validat prezența β -convergenței absolute. Influențele spațiale au fost considerate prin folosirea latitudinii și longitudinii ca variabile exogene, împreună cu lag-ul spațial al variabilei dependente. Dintre toți factorii economici, culturali și instituționali luați în considerare în analiză, doar indicatorul lui Hofstede evitarea incertitudinii s-a dovedit a fi statistic semnificativ. Coeficientul de corelație pozitiv, dintre această dimensiune culturală și rata de creștere a densității asigurărilor de viață din Uniunea Europeană, dovedește că țările cu un nivel mai ridicat al evitării incertitudinii vor experimenta rate de creștere mai mari.

A treia parte a secțiunii A este intitulată *Efectul diferit al factorilor instituționali asupra asigurărilor de viață din țările emergente și dezvoltate din Europa*. Studiul investighează influența factorilor instituționali asupra cererii de asigurări de viață pentru 32 de țări europene, considerând factorii economici și socio-demografici ca variabile de control. Utilizând econometria datelor de panel, arătăm că cererea de asigurări de viață este influențată diferit de factorii instituționali, din baza de date a Worldwide Governance Indicators, în țările emergente și în tranziție comparativ cu cele dezvoltate. Mediul juridic solid din țările dezvoltate, unde nivelul *rule of law* este foarte ridicat și foarte omogen, îl face nesemnificativ pentru cererea de asigurări de viață. Pentru țările în curs de dezvoltare, aplicabilitatea contractelor, independența justiției și eficiența în timp a procesului judiciar influențează pozitiv decizia cetățenilor de a cumpăra contracte de asigurări de viață. Efectul distribuției venitului asupra densității asigurărilor de viață variază în cele două categorii de țări. Pentru țările emergente și în tranziție există o legătură pozitivă între densitatea asigurărilor de viață, distribuția venitului și nivelul de urbanizare. În țările dezvoltate, datorită nivelului ridicat al venitului, asigurarea de viață devine un bun comun, nu unul de lux, ceea ce face ca distribuția venitului să nu fie un factor semnificativ. Pentru țările emergente și în tranziție factorii de decizie politică ar trebui să se concentreze mai

mult pe întărirea încrederii în sectorul asigurărilor pentru a reduce decalajul față de țările dezvoltate.

A patra parte a secțiunii A este intitulată *Determinanți instituționali ai consumului de asigurări de viață: abordare cu ajutorul datelor de panel pentru țările europene*. Motivația acestui studiu o constituie dezvoltarea eterogenă a asigurărilor de viață în cele 31 de state europene (dezvoltate și foste comuniste), pe perioada 2002-2012. Folosim metodologia panelului dinamic pentru a explica principalii determinanți instituționali ai consumului de asigurări de viață. Rezultatele arată că cel mai semnificativ factor instituțional este eficiența guvernării. Dintre factorii economici și demografici, rata dobânzii și libertatea fiscală exercită o influență negativă asupra consumului de asigurări de viață. Rezultatele noastre pot constitui baza de îmbunătățire a politicilor guvernamentale în țările foste comuniste, pentru a crea un sistem instituțional de stimulente corecte pe piață.

Secțiunea B analizează cererea de asigurări în țările emergente scoțând în evidență influența factorilor socio-economici, precum venitul, educația, urbanizarea, șomajul sau gradul de cunoaștere în asigurări (insurance literacy).

Prima parte a secțiunii B este intitulată *Cererea de asigurări: efectul diferit al factorilor de influență în țările emergente din Europa și Asia*. Considerând că urbanizarea, venitul și distribuția sa, precum și educația populației sunt factori relevanți pentru dezvoltarea sectorului asigurărilor, acest studiu estimează efectele diferite ale factorilor menționați anterior pentru sectorul asigurărilor de viață și generale. Folosim econometria datelor de panel pentru șaptesprezece economii emergente din Asia și Europa pentru o perioadă de 10 ani. Arătăm că urbanizarea influențează semnificativ cererea de asigurări de viață în Asia, dar nu și în Europa. De asemenea educația este semnificativă doar pentru asigurările generale în ambele regiuni, iar venitul nu este semnificativ în Asia pentru sectorul non-viață.

A doua parte a secțiunii B este intitulată *Cunoașterea în asigurări și difuziunea spațială pe piața asigurărilor de viață: o abordare sub-națională pentru România*. În majoritatea țărilor din Europa de Est piața asigurărilor de viață este slab dezvoltată, în raport cu nivelul de venit al cetățenilor. Cea mai mare parte a literaturii academice care investighează determinanții acestei piețe se focusează pe studii între țări sau la

nivel individual. Cercetarea noastră analizează particularitățile pieței de asigurări de viață la nivel sub-național, mai precis la nivel de județ. Mecanismele comportamentale sunt puse în evidență prin regresii liniare transversale (cross-section) cu interacțiuni spațiale, pe o bază de date cuprinzând cele 42 de județe din România, la nivelul anului 2015. Un rezultat important este efectul pozitiv al cunoașterii în asigurări (insurance literacy), estimat printr-un sondaj național, asupra cererii de asigurări de viață. Alt rezultat semnificativ îl constituie procesul de difuziune spațială identificat pentru densitatea asigurărilor de viață, între județele vecine. Dintre variabilele de control am identificat impactul semnificativ pozitiv al venitului și urbanizării asupra cererii de asigurări de viață și cel negativ al ratei șomajului.

Secțiunea C include două studii la nivel individual pentru piața românească a asigurărilor de viață și a pensiilor private, subliniind efectul socio-demografic și al factorilor comportamentali. Ambele studii se bazează pe date la nivel de eșantion, colectate prin sondaj.

Prima parte a secțiunii C este intitulată *Determinanții cererii de asigurări de viață și pensii private în România*. Utilizând un chestionar propriu și un sondaj național asociat, aplicat în 2010 pentru populația urbană majoră deținătoare a unui sau a ambelor produse financiare, analizăm determinanții financiari, sociali și demografici ai cererii de asigurări de viață și pensii private. Principala contribuție a studiului nostru la literatură o constituie axarea pe cele patru caracteristici financiare: investiție, protecție, incertitudine și pierdere de bani, despre care dovedim că sunt cele mai semnificative în modelele noastre binare. Rezultatele sugerează că anuitățile sunt deținute în mai mică măsură față de asigurări de viață, în principal de persoane singure, pentru scopuri investiționale, fiind negativ influențate de vârstă și pozitiv influențate de venit și numărul de dependenți. Deținerea de asigurări de viață crește cu vârsta, venitul și educația, fiind puternic corelată cu variabile legate de dorința de a lăsa moștenire: bărbați căsătoriți, cu copii și declarând “protecția” ca argument predominant pentru a alege acest produs financiar.

A doua parte a secțiunii C este intitulată *Efectul factorilor comportamentali și a cunoașterii asupra intenției și deciziei în asigurări de viață și pensii private*. În acest studiu testăm câteva ipoteze privind influența factorilor comportamentali și socio-

demografici în achiziționarea unei polițe de asigurări de viață sau a unei pensii private. Datele au fost culese dintr-un eșantion de 1579 de indivizi, reprezentativ pentru consumatorii români. Am construit un chestionar care scoate în evidență patru categorii de determinanți: factori socio-demografici, factori comportamentali generali și factori comportamentali specifici, precum și un indice de cunoaștere în asigurări construit. Prin modele de regresie logistică subliniem un mecanism diferit care distinge între intenție și decizie atât pentru asigurări de viață cât și pentru pensii private. Arătăm că factorii comportamentali specifici și cunoașterea în asigurări sunt foarte semnificativi pentru decizie, dar nu sunt semnificativi pentru intenția de a cumpăra cele două tipuri de produse.

A doua parte a tezei prezintă planul de dezvoltare a carierei, subliniind direcțiile în activitățile de cercetare. Principalele mele preocupări de cercetare în asigurări și pensii consideră următoarele direcții: (1) dezvoltări metodologice utilizând econometria spațială a datelor de panel și date longitudinale (2) testarea unor comportamente financiare întâlnite în alte domenii pentru asigurări; (3) aplicarea mecanismului de studiu al asigurărilor de viață altor tipuri de asigurări. Cercetările viitoare vor include în principal dezvoltări empirice pe aceste trei axe menționate. Voi insista asupra identificării unor noi variabile comportamentale care influențează achiziționarea de asigurări (chiar provenind din psihologie sau alte laturi ale comportamentului uman) și asupra studierii convergenței pe piața diferitelor produse de asigurare.

A treia parte a tezei include referințele bibliografice.